

Pierwsze stwierdzenie mewy ochockiej *Larus schistisagus* w Polsce

W dniu 7.12.2017 w godzinach popołudniowych, podczas prowadzenia obserwacji ornitologicznych na Jeziorze Kierskim koło Kiekrza (pow. poznański, woj. wielkopolskie) stwierdziłem mewę ochocką *Larus schistisagus*. Ptaka zauważyłem, gdy odpoczywał na pomoście w towarzystwie kilkunastu śmieszek *Chroicocephalus ridibundus*. Śpiącego ptaka obserwowałem w dobrych warunkach atmosferycznych z odległości około 60 m. Początkowo uznałem, że jest to jasnopłaszczowy podgatunek mewy żółtonogiej *L. fuscus graellsii/intermedius*, jednak obserwacja całego ptaka (po przebudzeniu pokazał się w całości wraz z nogami i głową) umożliwiła dostrzeżenie kluczowych cech. Ostatecznie mewa została oznaczona na podstawie wykonanej dokumentacji fotograficznej (phone-scoping przez lunetę Kowa Prominar TSN883) po konsultacji telefonicznej i później internetowej. Przez pierwsze 15-20 minut obserwacji mewa głównie stała czyszcząc pióra oraz chodziła po pomoście. Przelatywała na sąsiedni basen jachtowy będąc wtedy zwykle niewidoczną między żaglówkami. Cała obserwacja trwała ok. 35 minut, od godziny 15:25 do zachodu słońca o 16:00. Następnego dnia (8.12.2017) ptak został ponownie odnaleziony tam przez kilku obserwatorów, wśród których byli także członkowie Komisji Faunistycznej PTZool. (M. Faber, Z. Kajzer). Zgromadzono wówczas dodatkową dokumentację fotograficzną i ostatecznie potwierdzono przynależność gatunkową mewy. Po raz ostatni ptak był widziany późnym popołudniem 9.12.2017 (R. Brewka, J. Stępień).

Obserwowany ptak wielkością, sylwetką i ubarwieniem przypominał mewę żółtonogą. Jednak wyróżniały go różowe nogi, które stanowią u przedstawicieli starszych klas wiekowych mewy ochockiej ważną cechą diagnostyczną (Olsen 2003). Głowa o stromym czole oraz kark były intensywnie kreskowane, co odróżniało go od jasnopłaszczowych mew żółtonogich z grupy *L. fuscus graellsii/intermedius* (Olsen 2003). Okolica oka była znacznie ciemniejsza od reszty głowy, a dziób był mocno zbudowany i miał wyraźne podcięcie. Barkówki, lotki drugorzędowe i wewnętrzne lotki pierwszorzędowe (aż po P5) były koloru grafitowoszarego, zakończone szerokim, białym pasem. Najbardziej zewnętrzne lotki pierwszorzędowe również były grafitowe, ale z wyróżniającym się czarnym zakończeniem. Zewnętrzne chorągiewki lotek P7–P10 też były czarne. Na lotkach P6–P10 występował całkowity, czarny pasek przedkońcowy, a końce piór miały białe perełki. Na lotce P10 występowało duże białe lusterko, a na P9 biała perełka przedkońcowa. Na lotkach P6–P8 widoczne były charakterystyczne białe zatoczki poprzedzające czarny pas przedkońcowy, tworzące diagnostyczny dla mewy ochockiej „sznur pereł” (Olsen 2003). Na białych sterówkach widoczny był ciemny rysunek na końcach piór. Zarówno wśród pokryw skrzydłowych, jak i barkówek zauważalne były stare, nieprzepierzone pióra z szaty immaturalnej. Ten etap pierzenia wskazywał na wiek w 3. roku kalendarzowym (3. zima) (Olsen 2003).

Mewa ochocka to gatunek dalekowschodni, a jej lęgowiska są zlokalizowane głównie na wybrzeżach Morza Ochockiego oraz północnej części Morza Japońskiego, zaś zimowiska znajdują się dalej na południe, aż do wybrzeży Morza Wschodniocchińskiego (Olsen 2003). Mewa ta jest jednym z najrzadszych gatunków awifauny obserwowanych dotych-

Fot. 1 i 2. Mewa ochocka *Larus schistisagus*, Jez. Kierskie, grudzień 2017 (fot. Z. Kajzer) – *Slaty-backed Gull, Kierskie Lake, December 2017*

czas w Polsce (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Stawarczyk et al. 2017). Jest to jednocześnie ósme stwierdzenie tego dalekowschodniego gatunku w Palearktyce Zachodniej (na podstawie www.tarsiger.com). Pierwsze stwierdzenie miało miejsce 17.–20.11.2008 pod Kłajpedą na Litwie, a następnie tego samego osobnika obserwowano 13.–21.04. 2009 w Rydze na Łotwie (Gibbins & Hackett 2009). Kolejne stwierdzenia to odpowiednio: 13.01.–26.02.2011 w Wielkiej Brytanii (Mitchell 2017), 14.05.2012 na Islandii (Y. Kolbeinsson – mat. niepubl.), 3–4.11.2012 w Finlandii (www.tarsiger.com), od 26.12.2012 do 4.01.2013 w Grodnie na Białorusi (Nikiforov & Samusenko 2015), oraz dwukrotnie w Irlandii: 8.02.2014 (Carmody & Hobbs 2015) i 17.–18.01. 2015 (Hobbs 2016). Wszystkie obserwacje dotyczyły dorosłych osobników (Mitchell 2017). Sugeruje się, że przyczyną wzrostu częstości stwierdzeń tej mewy jest z jednej strony zainteresowanie obserwatorów mewami i coraz lepsza znajomość cech rozpoznawczych, a z drugiej strony zmiany klimatyczne w Arktyce, które powodują, że droga łącząca Pacyfik z Atlantykiem przez Ocean Arktyczny jest dostępna obecnie przez dłuższy okres niż dawniej, sprzyjając przemieszczeniom zwierząt (McKeon et al. 2015).

Mewa ochocka, obok słowika syberyjskiego *Luscinia sibilans* (Grygoruk & Tumiel 2006), „uhli azjatyckiej” *Melanitta deglandi stejnegeri* (Malczyk & Łukasik 2008) i trznadla złotobrewego *Emberiza chrysophrys* (Polakowski & Niemc 2015), należy do najrzadziej stwierdzanych gatunków w naszym kraju (Stawarczyk et al. 2017).

Chciałbym gorąco podziękować Michałowi Polakowskiemu oraz Marcinowi Faberowi za pomoc w poprawnej identyfikacji ptaka oraz cenne informacje dotyczące koniecznych do udokumentowania cech diagnostycznych.

Summary: The first record of the Slaty-backed Gull *Larus schistisagus* in Poland. On 7th December 2017, an immature Slaty-backed Gull in 3rd calendar year was observed and documented on Kierskie Lake, Poznań. Bird was also observed by several birdwatchers in the next two days. The description of the individual observed is given, and the species occurrence in Europe is discussed. It was the first record for Poland and the eighth record for the Western Palearctic. The observation has been accepted by the Polish Avifaunistic Commission.

Literatura

- Carmody M., Hobbs J. 2015. Irish Rare Bird Report 2014. Irish Birds 10: 235–263.
- Gibbins C., Hackett P. 2009. The Slaty-backed Gull in Latvia – a second first for the Western Palearctic. Birding World 22: 148–150.
- Grygoruk G., Tumiel T. 2006. Pierwsze w Polsce i drugie w zachodniej Palearktyce stwierdzenie słowika syberyjskiego *Luscinia sibilans*. Not. Orn. 47: 192–194.
- Carmody M., Hobbs J. 2015. Irish Rare Bird Report 2014. Irish Birds 10: 235–263.
- Malczyk P., Łukasik D. 2008. Czwarte stwierdzenie uhli azjatyckiej *Melanitta deglandi stejnegeri* w Palearktyce Zachodniej. Not. Orn. 49: 245–250.
- McKeon C.S., Weber M.X., Alter S.E., Seavy N.E., Crandall E.D., Barshis D.J., Fechter-Leggett E.D., Oleson K.L.L. 2015. Melting barriers to faunal exchange across ocean basins. Global Change Biol. 22: 1365–2486.
- Mitchell D. 2017. Slaty-backed Gull in London and Essex: new to Britain. Brit. Birds 110: 405–413.
- Nikiforov M.E., Samusenko I. 2015. Current state of bird fauna of Belarus: information of Belarusian Ornitho-Faunistic Commission. In: Materiały Międzynarodnoij nauczo-praktyczeskiej Konferencji, Grodno, 22.–24.04.2015. (in Russian).
- Olsen, K. M. 2003. Gulls of Europe, Asia and North America. Christopher Helm, London.
- Polakowski M., Niemc A. 2015. Yellow-browed Bunting at Dąbkowice, Poland, in October 2014. Dutch Birding 37: 180–184.

Stawarczyk T., Cofta T., Kajzer Z., Lontkowski J., Sikora A. 2017. Rzadkie ptaki Polski. Studio B&W Wojciech Janecki, Sosnowiec.
Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.

Błażej Nowak

Instytut Zoologii, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Wojska Polskiego 71C, 60-625 Poznań
blazej.nowak11@gmail.com

Sarkocystoza u samca krzyżówki *Anas platyrhynchos*

Ze względu na zróżnicowane warunki bytowania oraz okresowe migracje wielu gatunków dzikich ptaków obserwowane jest u nich występowanie wielu chorób o zróżnicowanym podłożu etiologicznych. Jako najważniejsze wymieniane są: ptasia grypa, salmonelloza, gruźlica oraz szereg chorób pasożytniczych. Choroby, które mogą być przenoszone przez zwierzęta na ludzi – określa się mianem zoonoz. Ze względu na znaczące podobieństwo fizjologiczne organizmu i środowiska wewnątrzkomórkowego, ludzie są bardziej podatni na zoonozy ssaków niż ptaków. W przypadku zarażenia od ptaków, najczęstszą przyczyną jest spożycie zakażonego mięsa, jaj, lub wyrobów garmażeryjnych, które nie były poddane obróbce termicznej. Nie w każdym przypadku pasożyty odzwierzęce stanowią zagrożenie chorobotwórcze dla ludzi (Williams et al. 1977, Lis 2005, Śmigiełska 2010, Śmietanka & Meissner 2011, Sokół et al. 2016, Flis 2017).

Choroby pasożytnicze są rozpowszechnione zwłaszcza u zwierząt kręgowych, jak również u ludzi, a drobnoustroje je powodujące zajmują poczesne miejsce w różnorodności biologicznej Ziemi. Stanowią ponad 50% znanych żywych organizmów. Jak podaje Combes (1999) nie ma żywego osobnika, który nie miałby choć jednego pasożyta. Pasożyty są powszechne u ptaków, zwłaszcza związanych z ekosystemami wodnymi. Uwarunkowane jest to faktem, że głównym czynnikiem wyznaczającym obszary występowania poszczególnych grup pasożytów jest obecność wszystkich żywicieli koniecznych do zamknięcia cyklu rozwojowego, co w środowiskach wodnych lub w ich pobliżu jest łatwiejsze do osiągnięcia (Combes 1999). W populacjach ptaków wodnych, a zwłaszcza dzikich kaczek, najczęstszymi chorobami pasożytniczymi są robaczyce wywoływane przez przywry Trematoda, tasiemce Cestoda lub nicienie Nematoda. W latach 60. XX wieku wskazywano, że u prawie 73% kaczek pozyskiwanych w drodze odstrzału stwierdzano robaczyce (Dzięciołowski & Frankiewicz 1966). Z kolei w badaniach prowadzonych w południowo-zachodnim rejonie Morza Bałtyckiego w latach 2004–2005 u 90% markaczek *Melanitta nigra* stwierdzono występowanie nicieni, u 30% – przywr, a u 10% – tasiemców. W tych samych badaniach dotyczących uhli *M. fusca*, także w 90% przypadków stwierdzono występowanie nicieni, a w 60% przypadków – przywr (Kavetska 2008). Wyniki badań składu fauny jelitowo-żołądkowej u krzyżówek *Anas platyrhynchos* w Polsce zachodniej, prowadzonych w latach 2009–2011, wykazały zróżnicowanie liczby pasożytów w zależności od rejonu geograficznego ich bytowania. Niemniej jednak stwierdzono występowanie 30 gatunków pasożytów, z czego 23 stanowiły tasiemce i 7 nicienie (Nowak et al. 2012). W próbie 105 krzyżówek, w ramach badań prowadzonych dziesięć lat wcześniej, w tym samym